

Г. О. Фесенко,
асистент кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу й іноземних мов,
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон, Україна
ORCID ID: 0000-0002-9462-8573
А. А. Осадчий,
начальник відділу технічних засобів навчання,
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон, Україна
ORCID ID: 0000-0002-5301-2211

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.23.60

ЗНАЧЕННЯ КОЛЕКТИВНИХ ЗАСОБІВ РОЗМІЩЕННЯ ТА ГОТЕЛЬНОЇ ІНДУСТРІЇ У РОЗВИТКУ СФЕРИ ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

H. Fesenko,
Assistant of the Department of Hotel, Restaurant and Tourism Businesses and Foreign Languages,
Kherson State agrarian and economic University
A. Osadchyi,
Head of the Technical Training Equipment, Kherson State Agrarian and Economic University

THE IMPORTANCE OF COLLECTIVE FACILITIES OF ACCOMMODATION AND HOTEL INDUSTRY IN THE DEVELOPMENT OF THE TOURISM OF UKRAINE

У статті проаналізовано діяльність колективних засобів розміщення України за допомогою статичних даних. Визначено регіони-лідери за кількістю колективних засобів розміщення в Україні. Встановлено, що стрімке зниження колективних засобів розміщення (КЗР) в Україні за досліджуваний період свідчить про негативний вплив чинників зовнішнього середовища функціонування подібних засобів, зокрема, протиепідеміологічних заходів запобігання коронавірусній інфекції COVID-19. Проведено аналіз сучасного стану готельної індустрії в Україні. Виявлено, що відбувається укрупнення КЗР за рахунок поглинання збанкрутілих суб'єктів, що підтверджується проведеними розрахунками. Аналіз основних показників діяльності КЗР дав змогу встановити скорочення числа відвідувачів КЗР, іноземних громадян, що є наслідком глобальної кризи, викликаної пандемією та іншими негативними чинниками сучасного етапу розвитку ринкових відносин в країні. У статті висвітлено поняття готелю та готельного бізнесу. Визначено та сформовано особливості діяльності закладів готельного бізнесу. Виявлено основні фактори, які стримують динамічний розвиток готельного бізнесу. На основі методів економічного аналізу визначено перспективи та шляхи розвитку готельного бізнесу в Україні.

While undergoing his research it was found that tourism has become an important socio-economic phenomenon in the modern world, with a crucial influence on the country's economy. Globalization processes in international tourism is best exemplified in the tourism sector, where hotel chains are expanding and developing rapidly. It was established a fact that Ukraine has all the possibilities for successful and dynamic development of both the tourist sector and hotel industries. The activities of collective accommodation facilities in Ukraine have been analysed with the aid of statistical data. The leaders regions were identified for the number of collective accommodation facilities in Ukraine. It has been established that undergo rapid declines in collective accommodation facilities (CSR) in Ukraine during the researched testifies to the negative impact of factors in the external environment

in which such means operate, in particular, anti-epidemic measures for preventing coronavirus infection COVID-19. The analysis of the current state of the hotel industry in Ukraine was carried out. It has been found that the CSR is being enlarged through by absorption of failed entities, as confirmed by the calculations made. An analysis of the main indicators of activities of the CSR revealed a declining trend in the number of visitors to the CSR, foreign nationals, as a result of the global crisis caused by the pandemic and other negative factors of the current stage of development of market relations in the country. The article reflects the concepts of hotel and hotel business. The features of the hotel business establishments have been defined and formed. The domestic hotel industry has been established and is undergoing qualitative changes in terms of cultural and technical development, service diversity and comfort, and in improving the technological processes of service, however, the dynamic development of the industry is constrained by a number of factors. On the basis of the methods of economic analysis the prospects and ways of development of the hotel business in Ukraine are determined. It has been established that increasing the efficiency of management of the hotel business in Ukraine, strengthening the level of development of hotel enterprises, improving the system of State regulation of the hotel business, the development of hotel services markets will further improve the performance of the tourism industry.

Ключові слова: індустрія туризму, колективні засоби розміщення, готель, спеціалізовані засоби розміщення, готельний бізнес.

Key words: tourism industry, collective accommodation facilities, hotel, specialized accommodation, hotel business.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Як відомо туристична сфера тісно пов'язана з сектором розміщення. Адже саме від функціонування цієї галузі та від рівня якості пропонованих нею послуг залежить і розвиток туристичної індустрії. Колективні засоби розміщення та результати їх діяльності є інформативним джерелом, яке дає змогу продемонструвати ступінь розвитку рекреаційної галузі. Варто зазначити, що дослідження функціонування готельної індустрії також дає можливість оцінити динаміку основних показників колективних засобів розміщення, та проаналізувати їх вплив на розвиток туристичної галузі. На динамічний розвиток як готельної, так і туристичної індустрії впливають багато зовнішніх і внутрішніх факторів, до яких можна віднести і епідеміологічну ситуацію в світі, пов'язану з коронавірусною інфекцією COVID-19, і нестабільну політичну ситуацію в Україні, зростання податкового тиску і як результат підвищення цін на послуги. Тому, з огляду на потенціал України, до розвитку туристичної галузі, в якій основною зі складових є готельна індустрія, зазначена тема є актуальною, а проведення такого аналізу допоможе знайти причини виявлення вищеназваних проблем та шляхи їх подальшого вирішення.

МЕТОЮ СТАТТІ

Метою статті є визначення ролі засобів колективного розміщення в сфері туризму, дослідження сучасного стану та перспектив розвитку готельного бізнесу в Україні.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для досягнення поставленої мети було використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження:

монографічний при вивченні досвіду та історичного розвитку колективних засобів розміщення; економічного аналізу — під час виявлення тенденцій, закономірностей та перспектив розвитку готельного бізнесу в Україні, статистичний — під час аналізу основних показників діяльності колективних засобів розміщення в Україні та за її регіонами.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ПУБЛІКАЦІЙ І ДОСЛІДЖЕНЬ

Вивченням діяльності колективних засобів розміщення займалося багато вітчизняних та іноземних вчених, а саме: Підгорний А.З., Гусєва О.В., Галасюк С.С., Милашко О.Г. [1] розглянули напрями статистичного оцінювання колективних засобів розміщення, проаналізувала динаміку і вплив факторів вартості перебування в колективних засобах розміщення; Бунтова Н.В. [2], яка окреслила стратегічні орієнтири розвитку готельного бізнесу в Україні. Погоріляк О. [3] вивчала діяльність готельних комплексів у розрізі регіональної економічної інфраструктури. Остапенко Я.О. [4] у своїх працях спрогнозував розвиток готельного господарства в Україні. Проте питання ролі і місця колективних засобів розміщення саме в індустрії туризму залишається відкритим та потребує подальшого вивчення та досліджень.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

В останні роки спостерігається стрімкий розвиток світової туристичної індустрії, яка стає масштабною за формами та технологіями організації відпочинку. У сучасних умовах туризм став важливим соціальним та економічним явищем, що надає вирішальний вплив на економіку країни. Будучи вигідною та високоприбутковою

галуззю, туризм відіграє значну роль у формуванні валового внутрішнього продукту, активізації зовнішньоторговельного балансу, створенні додаткових робочих місць та забезпеченні зайнятості населення на національному та регіональному рівнях. У міжнародному туризмі процеси глобалізації краще простежуються на прикладі сектора розміщення туристів, де швидкими темпами відбувається розширення та розвиток готельних мереж.

Україна має всі можливості для успішного та динамічного розвитку як туристичної сфери, так і готельного господарства. Багата історія країни, рідкісні історичні пам'ятки, самобутня культура, готовність до співпраці з іншими країнами — все це сприяє інтенсивному розвитку як туристичної, так і готельної індустрії. Готельний бізнес є соціально організованим сервісом діяльності, який задовольняє потребу клієнтів у відпочинку, їжі, житлі, охороні здоров'я, культурних розвагах. Позначення засобів розміщення в кожній групі у різних країнах може, звичайно, відрізнятися, а деякі види розміщення, які існують в одній країні, можуть бути відсутніми в інших державах.

Колективні засоби розміщення є одним із джерел даних про туристичні потоки. Основними показниками туристичних потоків є кількість розміщених, у тому числі іноземців, кількість ночівель, проведених приїжджими в цих закладах, та середня тривалість перебування у них [1, с. 202].

Колективні засоби розміщення (КЗР) прийнято поділяти на:

1. Готелі та аналогічні засоби розміщення, до яких відносять: готелі, гуртожитки для приїжджих мотелі, кемпінги, агроготелі, хостели, туристські бази, гірські притулки, студентські літні табори, інші місця для тимчасового розміщення.

2. Спеціалізовані засоби розміщення (тут і далі — СЗР, санаторно-курортні та ін.), до яких належать: санаторії, пансіонати відпочинку дитячі санаторії, пансіонати з лікуванням, дитячі заклади оздоровлення цілорічної дії, дитячі центри, санаторії-профілакторії, бальнеологічні лікарні, грязелікарні, бальнеогрязелікарні (включаючи дитячі), будинки відпочинку, бази відпочинку та інші заклади (крім турбаз), оздоровчі заклади одно-дводенного перебування [6].

У таблиці 1 розглянуто основні показники діяльності колективних засобів розміщення в Україні. Стрімке зменшення колективних засобів розміщення (КЗР) в Україні за досліджуваній період від 4719 у 2018 р. до 1337 у 2020 р., або на 71,7 % свідчить про негативний вплив чинників зовнішнього середовища функціонування подібних засобів, зокрема, протиепідеміологічних заходів запобігання коронавірусній інфекції COVID-19. Це підтверджують статистичні інформаційні джерела (табл. 1).

При цьому загальна кількість місць зменшується меншими темпами — на 47,3 % — від 300 до 155 тис. Це свідчить про укрупнення КЗР за рахунок поглинання збанкрутілих суб'єктів, що підтверджується прове-

Таблиця 1. Основні показники колективних засобів розміщення в Україні

Показники	Роки			2020 р. до 2018 р., у %
	2018	2019	2020	
Кількість колективних засобів розміщення, од.	4719	1626	1337	28,3
Кількість місць у КЗР, од.	300010	186840	155029	51,6
- у розрахунку на один КЗР, місць	64	115	116	181,3
Кількість номерів у готелях та аналогічних засобах розміщення, од.	71132	39634	37497	52,7
Кількість осіб, що перебували у КЗР - усього	7006220	4604935	2218583	31,6
з них іноземців	917889	812722	218328	23,7
питома вага іноземців у КЗР, %	13,1	17,6	9,8	-3,3 в. п.
- у розрахунку на один КЗР, осіб	1485	2832	1660	111,8
з них іноземців	195	500	163	83,6
Кількість ночівель осіб у КЗР - усього, од.	17668844	12446841	6227427	35,2
з них ночівель іноземців	1918007	1687148	430744	22,4
- у розрахунку на один КЗР, ночівель	3744	1038	4658	124,4
з них ночівель іноземців	406	1038	322	78,9

Таблиця 2. Кількість колективних засобів розміщення за регіонами у 2020 р.

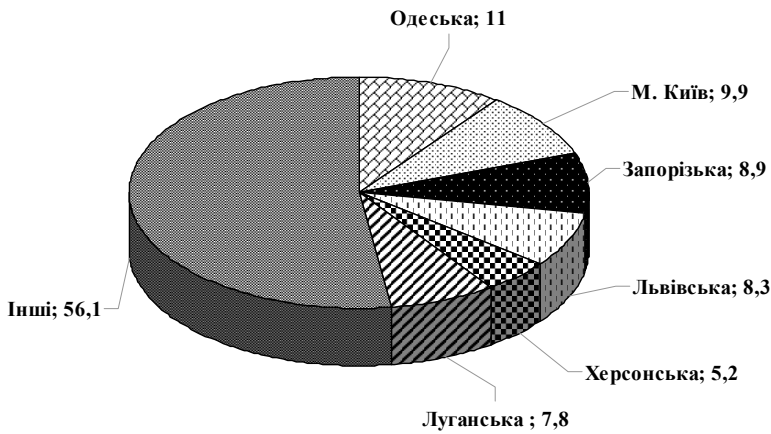
Області	Роки			Питома вага у 2020 р., %	2020 р. до 2018 р., у %
	2018	2019	2020		
Одеська	177	187	147	11,0	83,0
М. Київ	140	129	132	9,9	94,2
Запорізька	123	133	119	8,9	96,7
Львівська	129	130	111	8,3	86,0
Херсонська	107	88	70	5,2	65,4
Луганська	9	11	7	7,8	77,7
Всього	4719	1626	1337	100,0	28,3

деними розрахунками. Якщо у 2018 р. в одному КЗР було в середньому 64 місця, то у 2020 р. — 116, або на 81,3 % більше. Зменшується кількість номерів і у готелях та аналогічних засобах розміщення — від 71132 до 37497 — на 47,3 %.

Про кризовий стан галузі надання відповідних послуг свідчить скорочення числа відвідувачів від 7,0 до 2,2 млн осіб, або на 68,4 %, а іноземців — майже у 5 разів. Частка іноземних відвідувачів зменшилася за три роки від 13,1 до 9,8 %. У 2020 р. у розрахунку на один КЗР було 4658 ночівель, що на 24,4 % більше рівня 2018 р., з них іноземних громадян — 322, що становить 78,9 % 2018 р.

Проведений аналіз свідчить про скорочення числа відвідувачів КЗР, іноземних громадян, що є наслідком глобальної кризи, викликаної пандемією та іншими негативними чинниками сучасного етапу розвитку ринкових відносин у країні.

Діяльність колективних засобів розміщення активно впливає на економіку міста (регіону, країни загалом) зокрема на сфери господарської та соціальної діяльності. Ступінь такого впливу і економічна ефективність оцінюються за допомогою математичних моделей, заснованих на реальних статистичних даних обраного регіону. В таблиці 2 розглянуто кількість колективних засобів розміщення за регіонами у 2020 році, в якій акцентовано увагу на області з найбільшою та найменшою кількістю КЗР.

Рис. 1. Структура розміщення КЗР за регіонами України, %

Аналізуючи таблицю 2 та рисунок 1 можна зробити висновок, що найбільша кількість колективних засобів розміщення знаходиться в Одеській області, та в Києві, що є невідно враховуючи туристичний потенціал даних регіонів.

Спектр туристичних послуг успішно функціонує завдяки колективним засобам розміщення, основним напрямом діяльності яких є створення ефективного ринку туристичних послуг та продуктів. В Україні найбільш поширеними КЗР є готелі та аналогічні засоби розміщення. Готельний бізнес займає основне місце у міжнародному туризмі. Туристські потоки безпосередньо залежать від розміру цього сектора індустрії туризму та якості пропонуванних засобів розміщення. Проблеми готельного господарства (управління, фінансування, дизайн) є основами економічного аналізу туризму.

Підприємства готельного бізнесу можна визначити як свідомо організовані, економічно незалежні підприємства, призначені для виконання конкретної економічної діяльності

з метою задоволення потреб суспільства у галузі туризму та отриманні максимального прибутку. Іншими словами можна сказати, що це ті підприємства, які представляють інтереси галузі туризму, основною метою яких є досягнення власних економічних потреб шляхом

Таблиця 3. Особливості діяльності закладів готельного бізнесу

	Особливості	Позитивні сторони	Негативні сторони
1.	Функціонування закладів готельного бізнесу носить нематеріальний характер - результатом діяльності є не виготовлення конкретної продукції, а надання та продаж певних нематеріальних послуг	Вдало обране місце розташування готелю з урахуванням можливості сезонності, активним веденням маркетингової діяльності є перспективною та високодохідною справою	Вироблення послуг неможливе без відповідної інфраструктури(споруд, прилеглої території, спортивно-культурної бази, закладу харчування)
2.	В ході діяльності суб'єктів готельного бізнесу не створюється новий продукт, при цьому дана сфера господарювання має прямий вплив на економіку регіону та країни в цілому	Діяльність закладів готельної сфери сприяє збільшенню національного доходу а також залучення іноземної валюти	Функціонування готелю прямо залежить від соціально-економічних показників населення країни
3.	Якість та обсяг наданих послуг прямо залежить від інфраструктури готелю та обслуговуючого персоналу	Правильно обраний дизайн є основною візитною карткою закладу	Регулярне оновлення матеріально-технічної бази, поточні та капітальні ремонти
4.	В більшості країн попит на готельні послуги залежить від сезонності	При якісній системі обслуговування та активної діяльності готелю, сезону вистачає для рентабельності підприємства	Готовність підприємств до сезону з формуванням достатньої кількості місць, персоналу та матеріальних ресурсів
5.	Клієнтоорієнтованість має бути основою функціонування закладу готельного господарства	Задоволення потреб одного клієнта – автоматично стає дієвим рекламним інструментом та популяризацією даного закладу в інших регіонах, країнах	Так як частіше за все клієнт обирає готель, як необхідність під час подорожі, то керівництво має докласти максимум зусиль, щоб споживач захотів повернутися або міг рекомендувати даний заклад
6.	Необхідність співробітництва з різноманітними закладами для забезпечення можливості надання додаткових послуг	Можливість створення розширеного списку додаткових послуг як стимул до якісної роботи готелю	Активна взаємодія з додатковими службами та спеціалістами, з метою оперативного вирішення питань клієнтів має ряд недоліків
7.	Необхідність високкваліфікованої системи менеджменту та постійного підвищення кваліфікації. Запровадження стандартів обслуговування	Створення додаткових робочих місць в регіонах	Постійні додаткові витрати на навчання персоналу
8.	Чітко визначені строки зберігання послуги (неможливо отримати дохід за здачу номеру, якщо він не був проданий в поточну добу)	Готельний бізнес-головний елемент індустрії гостинності. Саме готельні підприємства виконують одну з основних функцій у сфері обслуговування туристів: забезпечують їх сучасним житлом і побутовими послугами	Не існує можливості щодо накопичення послуг, що в свою чергу обумовлює необхідність безперервної роботи готелів
9.	Неможливість територіального переміщення послуги або її транспортування, послуга надається в конкретно визначеному місці	Поточний попит на певні види послуг має прямий вплив на результати експлуатаційної діяльності готельних підприємств	Скорочення трудових ресурсів в не сезон

Джерело: узагальнено та розроблено автором.

надання різноманітних туристичних продуктів та послуг. Готельна індустрія як вид економічної діяльності включає в себе надання послуг і організацію короткострокового проживання в готелях, мотелях, кемпінгах і в інших засобах розміщення за матеріальну винагороду.

Готельний бізнес — це економічна категорія, доступна для аналізу на різних рівнях, такий бізнес об'єднує під одним дахом виробництво та продаж. На сьогодні готельний бізнес вважають одним із найперспективніших та найспецифічніших видів підприємницької діяльності, який по всьому світу приносить багатомільйонні прибутки. Готельний бізнес складає базу для зростання національного та регіонального туризму, що в результаті формує бренд країни на міжнародному ринку та сприяє розширенню зовнішньоекономічної діяльності держави через систему інтеграційних зв'язків.

У теоретичному і практичному розумінні немає єдиного, універсального визначення поняттю готельного підприємства як економічної категорії. Готельне підприємство можна визначити як економічний суб'єкт, який займається економічною діяльністю, мотивом якого є бажання отримати комерційну вигоду в результаті задоволення потреб суспільства у наданні послуг з розміщення, та яке пропонує широку номенклатуру та високу якість послуг, створює вишуканий комфорт та атмосферу гостинності.

Дослідження управління готельним підприємством, що функціонує в динамічному економічному середовищі, визначає готельне підприємство як самостійну технічну, соціальну та економічну одиницю, яка за своєю ініціативою та за власні кошти виконує певну діяльність для задоволення соціальних потреб з метою отримання прибутку.

Кожна країна має свій підхід для класифікації готельних підприємств. Попри те, що більшість країн Євро-союзу використовують систему класифікації за кількістю зірок, за багато часів функціонування такої системи так і створилося єдиних для всіх правил щодо присвоєння однієї з категорій.

Під час присвоєння готелі категорії враховують низку факторів: технічне обладнання, персонал та ін. 5-зіркова класифікація застосовується у таких країнах: Австралія, Австрія (поширені також позакатегорійні засоби розміщення у сільській місцевості та дешеві засоби розміщення — youth hotels — "молодіжні готелі"), Андорра, Бахрейн, Бенілюкс, Бразилія, Угорщина, Єгипет (завищення рівня на 1—2 зірки), Іспанія, Китай, Марокко (завищення рівня якості на 1 зірку), Норвегія (поширені youth hotels), ОАЕ, Панама, Франція (п'ятизіркова європейська класифікація), США (П'ятизіркова та п'ятидіамантова класифікація).

Пізнання світового досвіду та знання специфічних особливостей та стану готельного господарства країни у його взаємодії з туристичними потоками дозволяють:

- конкретно надати спрямованість та шляхи впровадження стандартів у українській практиці;
- виявити кошти та джерела як внутрішнього, так і змішаного інвестування коштів у систему створення мережі міжнародних та внутрішніх готельно-туристичних комплексів;
- Визначити параметри, обсяги та етапи витрат для вирівнювання готельно-туристського комплексу країни

зі світовими тенденціями формування ринку послуг гостинності та туризму.

Розглянувши історичні аспекти формування світового готельного господарства та розвиток готельних комплексів необхідно провести аналіз ефективності функціонування сучасного готельного бізнесу в Україні. Нині вітчизняна готельна індустрія зазнає якісних змін у частині культурного та технічного зростання, різноманітності сервісу та комфорту, у вдосконаленні технологічних процесів обслуговування, проте динамічний розвиток даної галузі стримує ряд факторів.

Виділяють такі два елементи, які становлять середовище готельного підприємства:

1. Природний. Природне середовище є важливим елементом функціонування готельного підприємства, воно безпосередньо впливає на успішний розвиток туризму у відповідному регіоні. Відсутність певних природних цінностей, або неправильне їх використання може знизити зацікавленість туристським регіоном.

2. На сьогодні на розвиток та конкурентоспроможність готельного бізнесу має технічне оточення. Підприємства мають зацікавлювати туристів не лише якісним сервісом, але й використанням сучасних технологій, враховуючи розвиток засобів телекомунікацій та високотехнологічних інструментів.

Оскільки готелі можна розглядати як об'єкт, що самоорганізовується, саме внутрішнє середовище насамперед визначає характер і успішність діяльності підприємства. Говорячи про характер внутрішнього середовища слід мати на увазі: асортимент та обсяг пропонованих послуг, виробничий потенціал, структуру управління підприємством та наявність фінансових ресурсів. Ці показники визначають конкурентоспроможність підприємства, його позицію на ринку послуг та перспективи розвитку.

Економічний аналіз готельного сектора своєю чергою ґрунтується на аналізі ефективності вкладених інвестицій. Готельний бізнес, будучи одним із видів економічної діяльності, прямо чи опосередковано створює робочі місця та є важливим засобом поповнення скарбниці іноземною валютою. У світі постійно відбувається процес освоєння нових концепцій готельного бізнесу та модернізації старих. Подальший розвиток міжнародного туристичного, готельного бізнесу, зокрема, зумовить появу нових і нових засобів розміщення туристів. Численні досягнення науково-технічного прогресу сприяють швидкому розвитку систем бронювання у готельних комплексах, а також спрощують систему оформлення гостей у засобах розміщення. Таким чином, тенденція впровадження світових стандартів у сферу гостинності, у тому числі в розвиток готельного бізнесу, набуває стійкого для України характеру.

До проблем, що стримують ефективний розвиток готельних підприємств в Україні відноситься досить низька рентабельність низки підприємств. Це ліквідує бар'єри, пов'язані, наприклад, із споживчим попитом, адміністративними бар'єрами, державне управління готельним бізнесом є неефективним. Знижується конкурентоспроможність ринку готельних послуг, знижується рівень зарубіжних інвестицій, у результаті якого ри-

нок втрачає привабливість. На сьогодні ринок готельних послуг країни знаходиться у стадії розвитку та це властиво найбільшим містам, безпосередньо пов'язаним із постійною урбанізацією.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз свідчить про скорочення числа відвідувачів КЗР, іноземних громадян, що є наслідком глобальної кризи, викликаної пандемією та іншими негативними чинниками сучасного етапу розвитку ринкових відносин у країні. На сьогодні готельне господарство в Україні перебуває в стадії становлення і має широкі перспективи подальшого розвитку. Проведений аналіз дає змогу зробити висновок, що на сучасному етапі для створення ефективного ринку послуг розміщення необхідно враховувати фактори зовнішнього середовища, до яких варто віднести:

— Економічні фактори. Прямий вплив на діяльність засобів розміщення мають економічні фактори.

— Політичні фактори, визначними з яких є стабільна політична ситуація в країні, та підтримка підприємств готельного бізнесу зі сторони держави.

— Культурні фактори, які регулюють розвиток індустрії туризму та гостинності та диференціюють її попит.

— Технологічні фактори, які в більшій мірі мають вплив на готельний бізнес.

— Епідеміологічні фактори. Враховуючи епідеміологічну ситуацію, яка склалась у всьому світі можна стверджувати, що на сьогодні — це один із визначальних факторів впливу на розвиток діяльності засобів колективного розміщення.

Підвищення ефективності управління готельним бізнесом в Україні, посилення позиції рівня розвитку готельних підприємств, удосконалення системи державного регулювання ведення готельного бізнесу, ринків формування готельних послуг сприятиме подальшому зростанню показників туристичної індустрії.

У більшості випадків на ефективний розвиток готельних підприємств впливають не тільки економічні та психологічні фактори, а також фактори управлінського характеру, вирішення яких дасть можливість досягти:

- спеціалізації пропозицій;
- диверсифікації послуг;
- концептуалізації сервісу;
- індивідуалізації обслуговування;
- кооперації у сфері маркетингу.

Література:

1. Милашко О.Г. Колективні засоби розміщення як об'єкт статистичного вивчення. Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. пр. Одеса, 2014. Вип. 2 (53). С. 202—206.
2. Бунтова Н.В. Стратегічні орієнтири розвитку готельного бізнесу в Україні. Ефективна економіка. 2013. № 12 URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?n=12&y=2013> (дата звернення 12.11.2021).
3. Погоріляк О.О. Готельний комплекс як складова регіональної економічної інфраструктури. Вісник Львівського університету. 2013. № 50. С. 236—243.

4. Остапенко Я.О. Статистичний аналіз підприємств готельного господарства та прогнозування його розвитку. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Вип. 8. С. 1216—1221.

5. Ринки туристичних послуг: стан і тенденції розвитку: монографія / За заг. ред. проф. В.Г. Герасименка. Одеса: Астропринт, 2013. 334 с.

6. Бондаренко Ю.Г., Кулиняк І.Я. Оцінювання діяльності колективних засобів розміщення як організації рекреаційної сфери. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: Проблеми економіки та управління. 2018. Вип. 2. С. 3—15.

7. Опанащук Ю.Я. Суть та класифікація готельних підприємств. Вісник Житомирського національного агроєкологічного університету. 2008. № 2. С. 347—351.

8. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 22.10.21 року).

9. Ворошилова Г.О. Проблеми та шляхи оптимізації міжнародного ринку туристичних послуг в Україні. Інтеллект XXI. 2014. № 3. С. 8—14 URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/int_XXI_2014_3_3.pdf (дата звернення 20.10.2021).

References:

1. Mylashko, O.H. (2014), "Collective means of accommodation as an object of statistical study", *Visnyk sotsial'no-ekonomichnykh doslidzhen'*, vol. 2 (53), pp. 202—206.
  2. Buntova, N.V. (2013), "Strategic directions of hotel business in Ukraine", *Efektivna ekonomika*, vol. 12, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?n=12&y=2013> (Accessed 12 Nov 2021). URL: (data zvernennia 12.11.2021).
  3. Pohoriliak, O.O. (2013), "Hotel complex as a component of regional economic infrastructure", *Visnyk L'vivs'koho universytetu*, vol. 50, pp. 236—243.
  4. Ostapenko, Ya.O. (2015), "Statistical analysis of hotel enterprises and forecasting its development", *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*, vol. 8, pp. 1216—1221.
  5. Herasymenko, V.H. (2013), *Rynky turystychnykh posluh: stan i tendentsii rozvytku [Markets in tourism services: status and development trends]*, Astroprynt, Odessa, Ukraine.
  6. Bondarenko, Yu.H. and Kulyniak, I.Ya. (2018), "Evaluation of the activities of collective accommodation facilities as a recreational organization", *Visnyk Natsional'noho universytetu "L'vivs'ka politekhniky"*. Serii: Problemy ekonomiky ta upravlinnia, vol. 2, pp. 3—15.
  7. Opanaschuk, Yu.Ya. (2008), "The essence and classification of hotel enterprises", *Visnyk Zhytomys'koho natsional'noho ahroekolohichnoho universytetu*, vol. 2, pp. 347—351.
  8. State Statistics Service of Ukraine (2021), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 22 Oct 2021).
  9. Voroshylova, H.O. (2014), "Problems and ways of optimization of the international tourism market in Ukraine", *Intelekt XXI*, vol. 3, pp. 8—14, available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/int_XXI_2014_3_3.pdf (Accessed 20 Oct 2021). URL: (data zvernennia 20.10.2021).
- Стаття надійшла до редакції 27.11.2021 р.*